Manipulace

PhDr. Mgr. Jeroným Klimeš, Ph.D.

jeronym.klimes@seznam.cz

http://www.klimes.us

Etymologie - manus - manipulus

manus (lat.) = ruka

manipulus (lat.) = ručička, zručný, římská "URNA", uzlíček, snop

Utilitární, instrumentální přístup k lidem

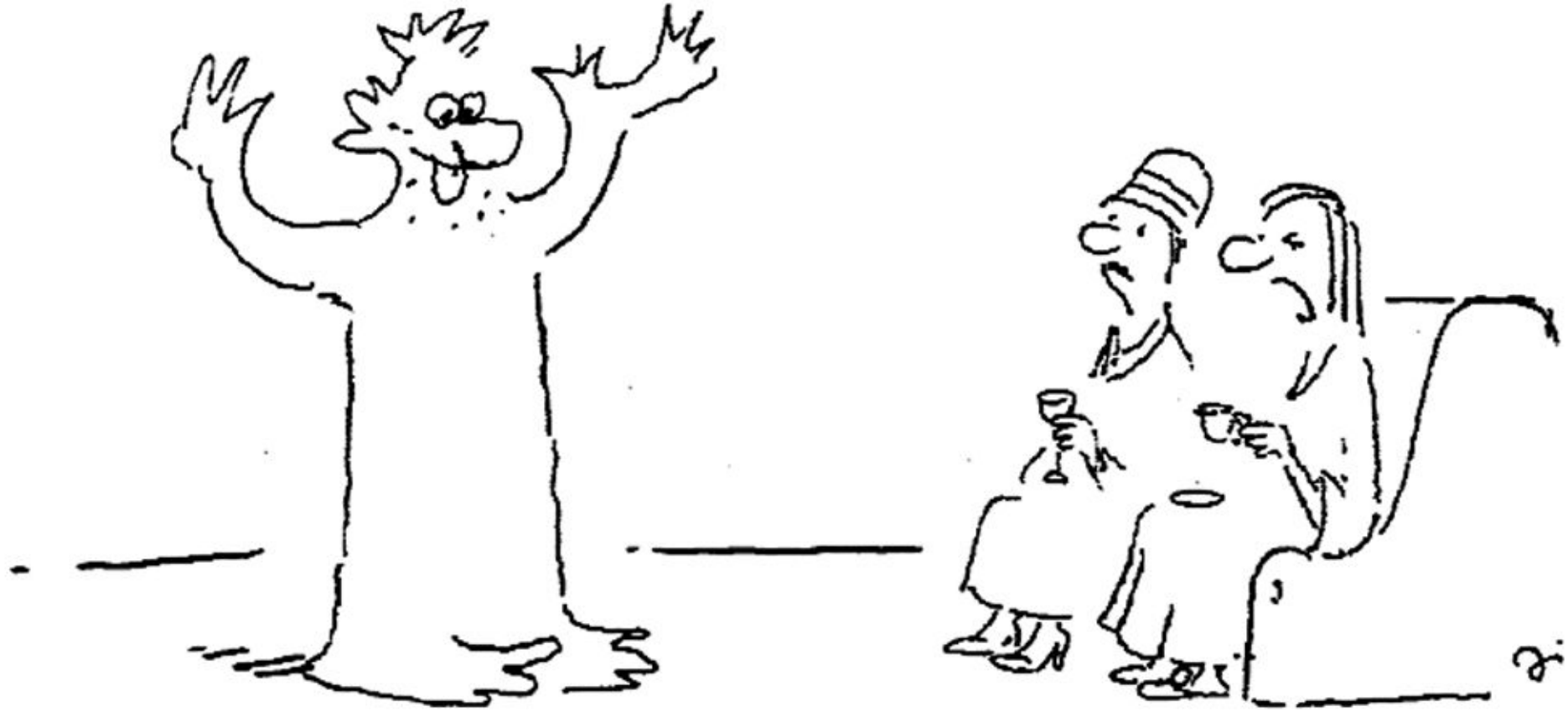

Chronická samota - obklopeni věcmi, kterých si neváží.

http://preferencnikrivky.klimes.us

Klasifikace manipulací

1) Manipulace pocitů, zážitků či fantazijních postav
2) Manipulace reálnými lidmi

a) Přímá, nátlaková (ignorování vůle druhých lidí)
b) Nepřímá, taktizující (ignorování vědomí druhých lidí) Vůle a vědomí druhých může být jen odhadováno, a to i mylně. (Vede k nepochopitelnému chování manipulátora.)

Klasifikace podle zisku:

Altruistické - Převážně ve prospěch manipulované osoby, např. rodičovské manipulace, sociálních pracovníků ap.

Egocentrické - cílem manipulátora je dosažení jeho osobního zisku. Obvykle patologické. Často obchodnické manipulace.

Podle pořadí:

Primární (spouštěcí) manipulace - začínají manipulativní boj

Sekundární antimanipulace - obranná reakce na primární

Klasifikujte manipulaci

Kdo je manipulátor?	×	Kdo je manipulovaný?
Přímá	×	Nepřímá
Altruistická	×	Egocentrická
Primární (spouštěcí)	×	Sekundární (obranná antimanipulace)

Manipulace tvoří řetězy, které někdo spouští

Dont_Look_Away_When_Im_Talking_To_You.wmv
belmondo_socialka_big.wmv

Poslední rolo - manipulace nebo facilitace?

Video posledni_rolo.mpg

Manipulace s dětskou antimanipulací

Jdeme zešeřelou ulicí, kde se děti začínají bát.
JK: Erlánku, bububu. (bez emoční intonace)
EK: Já se nebojím!
JK: Bububu. (bez emoční intonace)
EK. Nebojím, nebojím...

Lepší varianta než:
Neboj se, Erlánku, vždyť jsi velký kluk! Velcí kluci se nebojí.

Nebojím - je obrana proti mému pokusu nahnat mu strach, naštěstí to funguje i proti bubákům. Emoce se špatně míchají.

Češi jsou mistři pasivního odporu

Jaroslav Hašek: Dobrý voják Švejk.

Systém dvou lidí: Přímý manipulátor a nepřímý antimanipulátor (pasivní odpor).

Jak se tomuto říká?

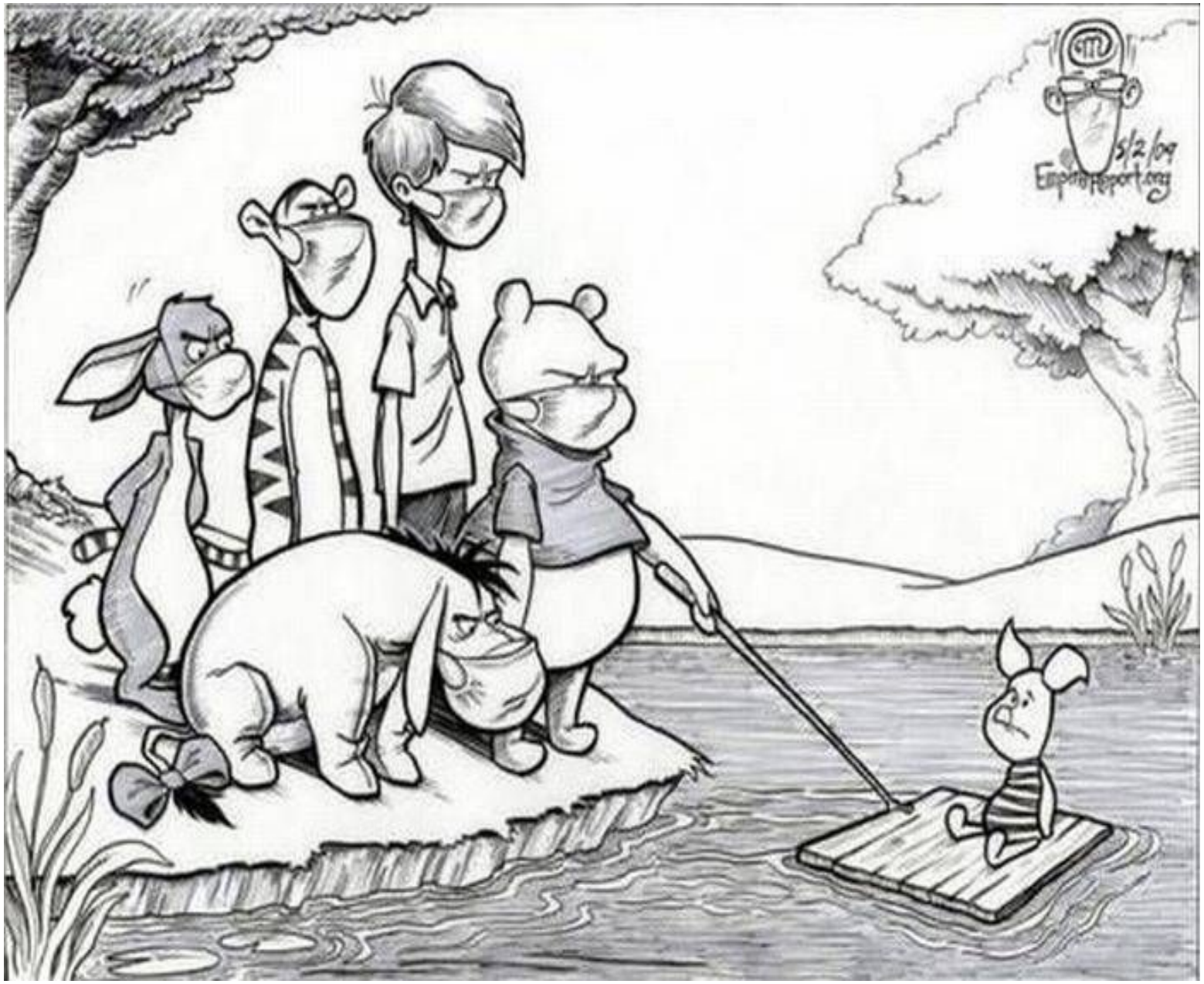

Sdílená frustrace

Proč je toto vtip?

Vzorec sdílené frustrace

$$jeho\ frustrace = její\ frustrace$$

$$\frac{jeho\ náklad}{jeho\ schopnosti} = \frac{její\ náklad}{její\ schopnosti}$$

Když mám den blbec já, tak ho má každý

Fernet_Stock_Lipno_vycitky.mp4

Šimpanzi neznají sdílenou frustraci

sdilena_frustrace_simpanz.mkv (Human Ape NG)

Šimpanzí morálka

Lidská morálka

Teorie mysli - theory of mind/false believe test

Žaneta a Anežka jsou dvě holčičky. Žaneta má míč a dala ho pod polštář. Pak odešla do vedlejší místnosti. Když byla pryč, tak Anežka vzala míč z pod polštáře a dala do skříně na druhém konci místnosti. Až se Žaneta vrátí do pokojíčku, kde bude hledat míč?

Robin Dunbar: The human story, 2004

Jaká je vaše odpověď?

Jaká bude odpověď tříletého dítěte?

Odpověď čtyřletého Mariánka

SMS po přednášce v 23:18

Máš pravdu, Mariánek [4 r.] poslal Žanetku hledat míč do skříně. Vojta

V 23:18 bych ji tam poslal taky, nebo úplně jinam... :-) jk

Teorie mysli, čtení mysli, mentalizace

Theory of mind, mind reading, mentalising

False-believe test ukazuje nástup teorie mysli okolo 4,5 let:

Před: "Žaneta myslí, že míč je ve skříni."

Po: "Žaneta si myslí, že je pod polštářem, ale já vím, že není."

Okolo tohoto věku začíná i velký nácvik manipulativních pravidel.

Ty se stávají velkou hračkou okolo tohoto věku a produkují *pravidla manipulací.*

Další hry teorie mysli

Dosažení teorie mysli je vyznačeno nástupem mnoha her. Děti si užívají nového poznatku - mohou mít v hlavě něco jiného než vy.

- hra na schovávanou, napikanou atd.
- úmyslná lež (moeliedetector_detektor_lzi.wmv)

Someone called you a owl!	A: Řekni "koleje"!
Who?!	B: Koleje...
:-)))	A: Bába tě poleje!
Znáš ten vtip o blbcovi, co řekl "ne"?	Rozřízni jablíčko! Šmik...
Ne.	Červíci!

Downův syndrom (debilita) - mají teorii mysli - baví se víc tím, že při pexesu schovávají karty, než hledáním párů.

Pátek 11.5.2012 ... před ukončením schůze sněmovny

Citová retardace

citové ustrnutí na vývojově nižším stupni

Zlozvyk manipulovat představuje citovou retardaci dospělých, kteří ustrnuli na citově nižších stupních vývoje díky neurotickému či psychopatickému výchovnému prostředí.

Nepřímé známky manipulací

- Sebelítost
- Propady citové, když nevyjde nejaká banalita (pozvání do kina)
- Neschopnost otevřené komunikace - skrývání trumfů
- Pocit nároku
- Závist
- Absence vděku, neschopnost poděkovat
- Absence obdivu

Díky teorii mysli existují dvě naprosto nekompatibilní morálky. Všichni je žijeme obě.

versus

maxipes_fik_slepice2.wmv

Ajá: Nesmíš honit slepičky. Jsou hloupé. Morálka "lidská"

Maxipes **Fík**: No právě... Morálka "šimpanzí"

Axiomy a pravidla manipulace

1. Axiom: Hraje na silné a slabé; silnější je vítěz.

2. Axiom: Manipulativní pravidla boje jsou nepsaná a nevyřčená. Každý je musí odhalit metodou pokus - omyl.

- Hrají všichni. Nikdo se nikoho neptá, jestli chce hrát či ne.
- Silnější je ten, kdo první verbalizuje odmítavý postoj, například: "Já o tebe nestojím, ale ty o mě jo."
- Slabší je ten, kdo něco neví. Například kdo neví, že ten druhý jej chce napálit. Nevědět je trestuhodné!
- Není nárok na odpočinek, hraje se bez přestání. Nebýt ve střehu je trestuhodné.
- Slabší je ten, kdo se nechá "vytočit", kdo je zmaten, kdo ztrácí kontrolu nad prostředím (viz příklad buřtu).
- Slabší je ten, kdo projeví cit (zejména pozitivní), omluví se, vyjde vstříc, vyjádří prosbu, účast či zájem, projeví pocit slabosti a ublížení ap.

- Na jakoukoliv žádost či prosbu druhého, odpověď zní "ne". (Rozpor mezi tvým a mým chtěním definuje hranici mezi námi a zvýrazňuje mou identitu.)
- Hloupý a slabší je ten, kdo se nechal napálit, kdo spoléhal na slovo druhého ap. Například za slabšího hlupáka se považuje ten, kdo čekal na smluveném místě, a ne ten, kdo schválně nepřišel. Hlupák a paroháč je podvedený partner a ne podvádějící. Jako blbec se cítí ten, kdo byl věrný a věřil v lásku druhého.
- Slabost, zranitelnost a nemoc jsou trestuhodné, zasluhují potrestání.
- Nic není zadarmo, štědrost je čiré bláznovství, za vším je skryt nějaký úmysl, taktika. (Například štědrost cizinců je prý jen projev povýšenosti a vypočítavosti.)
- Především je třeba si dát pozor, abychom nedali víc než druhý. Například v extrémních případech se při milování počítají vzdechy.
  - Silný nedává najevo svou bolest.

jake_je_to_pravidlo_manipulaci_Jak_se_bavi_cigani.mp4

Silnější manipulátor první vyjádří odmítnutí!

Cyklus manipulace

1) **Silná a frustrovaná potřeba** (velmi často střet dvou hodnot)
2) Anticipované (předvídané, předpokládané) odmítnutí
3) **Fantazijní příprava -** Dlouhé intenzivní úvahy, jak uspokojit potřebu, viz video football_fault.mpg
4) **Pocit nároku** na uspokojení
5) Pokus o manipulaci

   A) úspěšný (zřídka) **- krátký hrot dobré nálady**

- po uspokojení - ztráta zájmu o objekt, pohrdání
- propadová křivka. Změna objektu zájmu (popelari.mpg; VKpero)

   B) neúspěšný (většinou) **- propad do deprese** (Amelie)

- Příležitostně změna objektu zájmu (princezna.mp3)
- Chronický neúspěch vede k sebenenávisti

6) Když objekt zjistí, že byl zmanipulován, brání se **antimanipulací.** Manipulátor musí najít nový trik.

Neúspěšná manipulace

Citový propad: Amelie se změní ve vodu a rozšplouchne se na zemi. (Amelie, režie Jean-Pierre Jeunet)

Manipulativní selhání vede k náhlému propadu nálady.

Amelie = altruistické manipulace hraniční poruchy osobnosti (borderline)

Hrotové zážitky

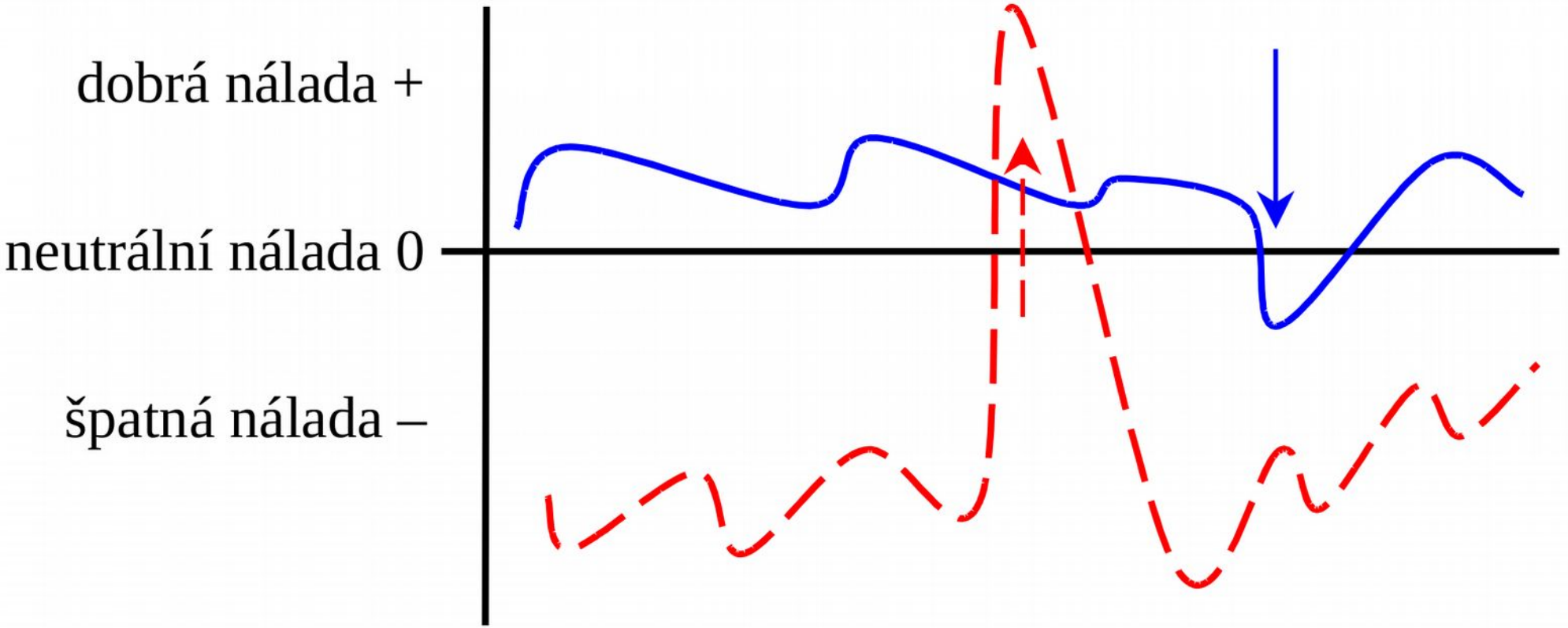

Manipulatoři se cítí být neustále pod prožitkovou nulou. Pouze když se zdaří manipulace, tak se dostaví obrovský, ale krátký hrot dobré nálady.

Žijí pro tyto hroty stejně jako gambleři pro vítězství.

Psychoterapeut nemůže odstranit manipulace, dokud nekompenzuje tuto potřebu hrotů.

Marie Ebner Eschenbach:
Siege, aber triumphiere nicht!

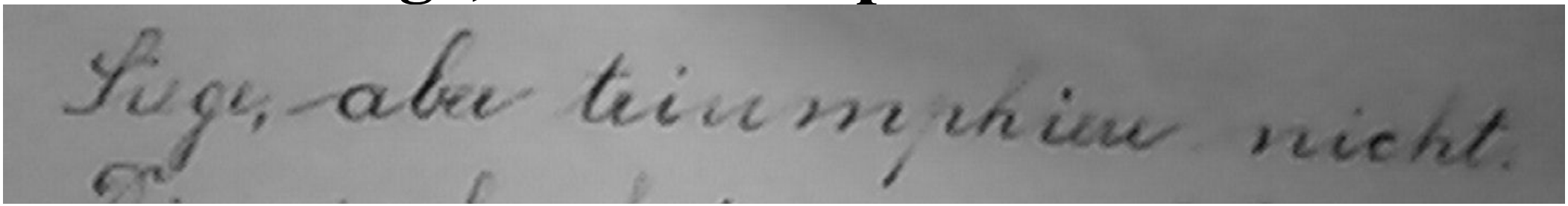

Vítěz, ale netriumfuj.

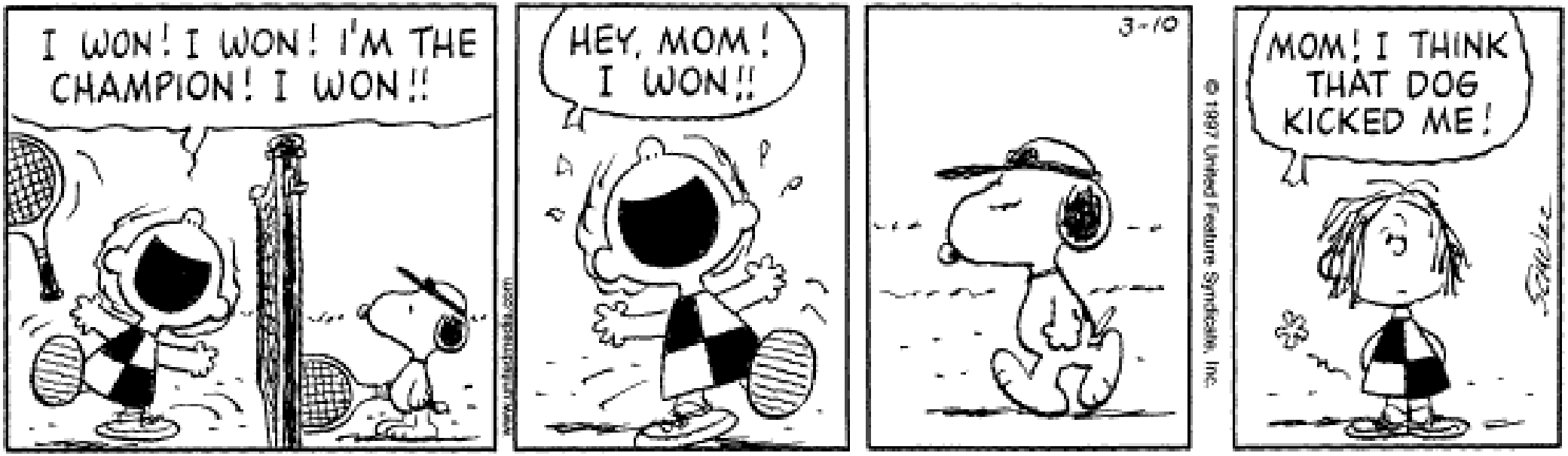

Copyright © 1997 United Feature Syndicate, Inc.
Redistribution in whole or in part prohibited

fotbalista_antimanipulace_sdilena_frustrace.mp4

City po úspěšné a neúspěšné manipulaci

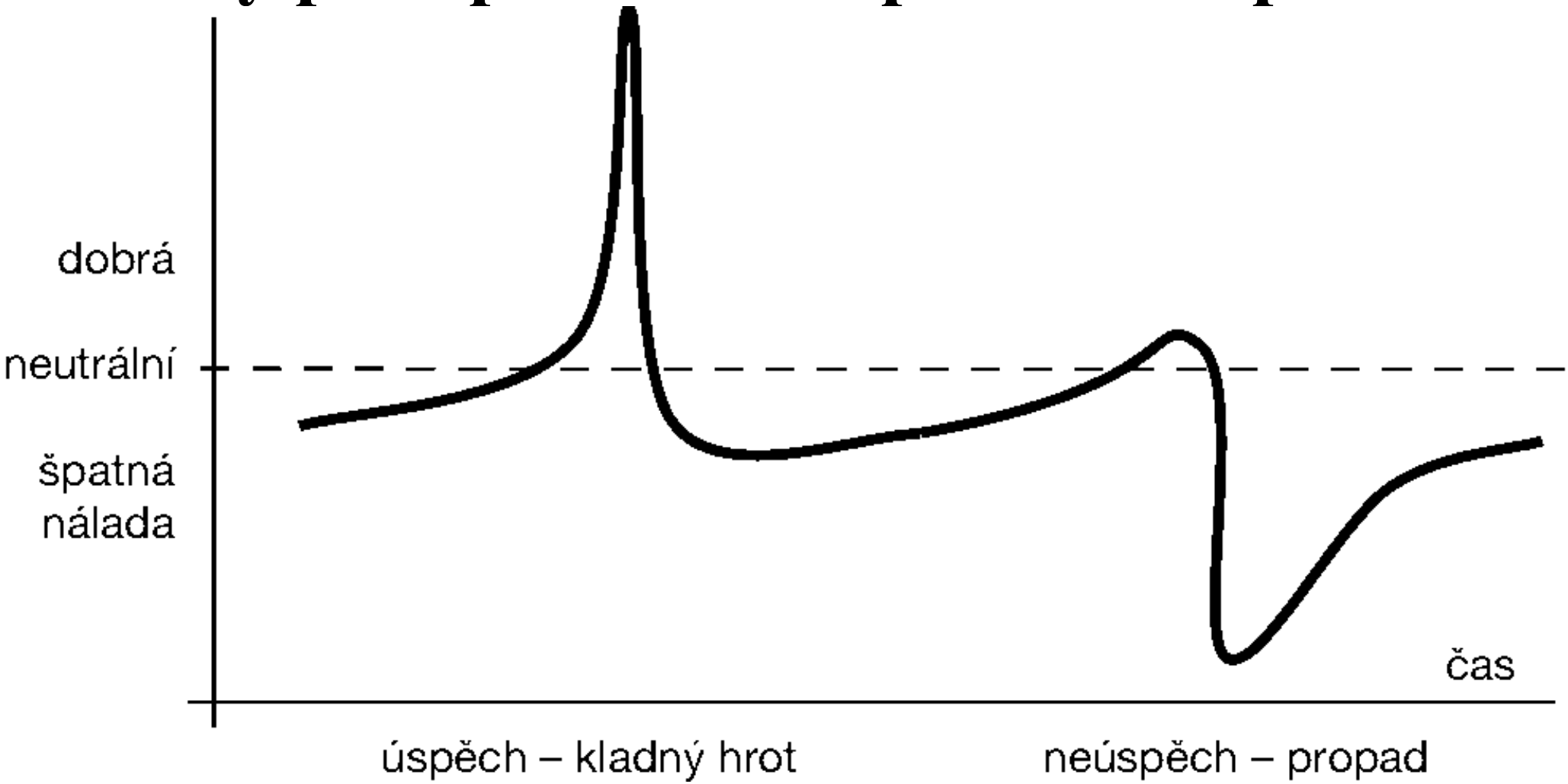

Manipulator se cítí dobře pouze chvíli před rozhodujícím momentem. Když je manipulace úspěšná, následuje hrot dobré nálady. Při neúspěchu nastupuje vleklá deprese zčásti z únavy.

Triumfální pocity při manipulaci

Manipulace jsou většinou **připraveny ve fantazii** a stráví nepředstavitelné množství energie subjektu.

Věří, že **mají právo dosáhnout cíle** manipulací a zřídka nebo **nikdy nepociťují vděk či soucit**.

triuphant_and_lost_behavior.wm

Slavomil Hubálek vzpomíná na padajícího úchyla

Pacient, kterému jsem sám pro sebe říkal "Padající úchyl", měl vyjímečnou deviaci. Přepadal po nocích ženy, ale velmi zvláště.

Žil v severočeském pohraničí, objížděl venkovská nádražíčka a sledoval fešandy, které se za tmy vracely z odpoledních směn. Na každý svůj "útok" se chystal měsíce. Vybral si hezkou ženu, stopoval ji, zjistil, kudy chodí z nádraží, a když už bývá zaručeně sama. Na cestě si pak vyhlédl strom, na kterém čekal, až dole půjde jeho oběť.

Celá ta příprava byl prý nesmírně vzrušující a chvíle na stromě slibovaly velkou rozkoš. Nakonec uslyšel ženské kroky. Vzápětí spatřil

ve svitu měsíce ženu a padl k ní ze stromu jako přezrálé ovoce. Asi tak ze dvou až tří metrů. **Ve skoku jeho vzrušení vyvrcholilo a tvrdil, že si nikdo neumí představit tu nesmírnou slast, jakou prožíval v letu.**

Nikdy se při tom nezranil a nikdy se žádné ze svých obětí nedotkl. Šlo mu jen o ten pád. Zřítil se obvykle těsně před zděšenou ženskou, anebo za ní, a dotyčná pak většinou utekla.

Z právního hlediska o žádné ublížení na zdraví nešlo. Z pohledu sexuologa byla však smyslem jeho skoků agrese, a proto skončil v Beřkovicích.

Ukázka z knihy S. Hubálka: Zpovědník vrahů.

Děkuji Vám za pozornost

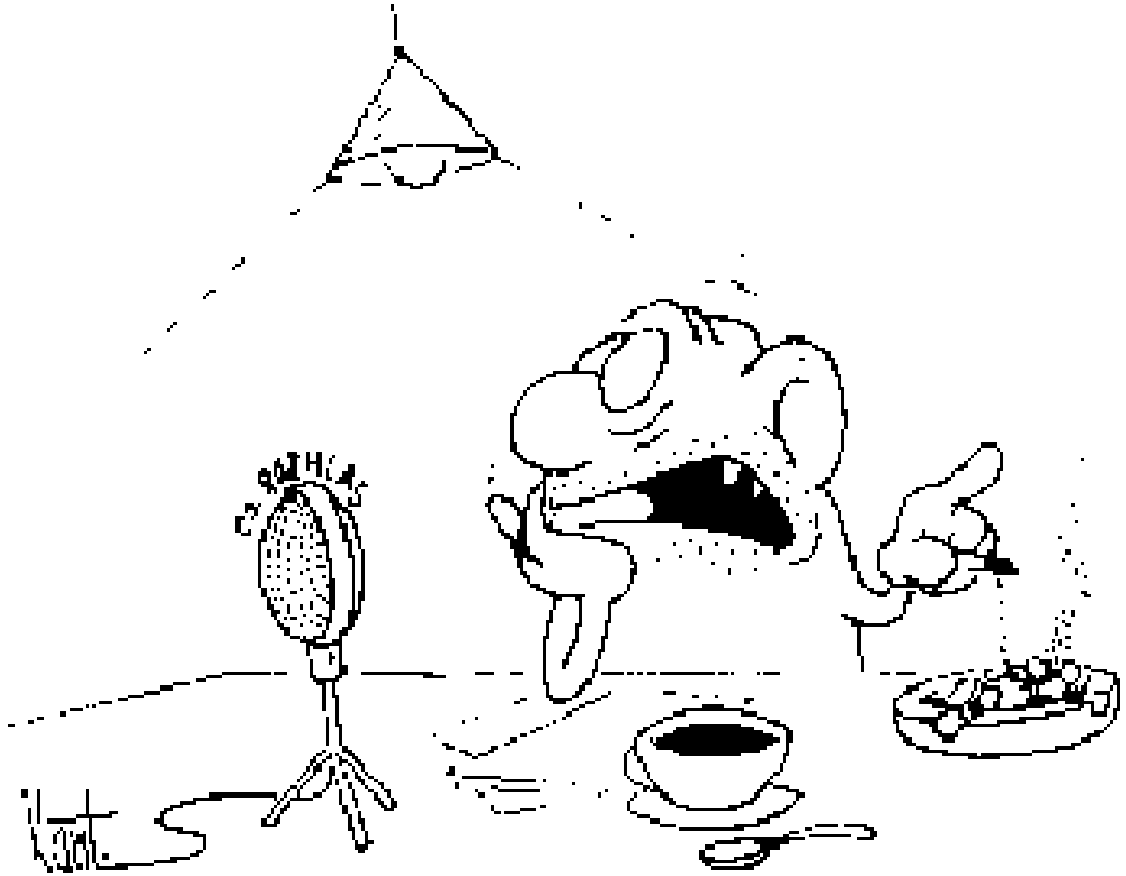

"...a pro ty, kteří ještě nepůjdou spát,
což nepochopím, vysíláme taneční hudbu."

PhDr. Mgr. Jeroným Klimeš, Ph.D.

jeronym.klimes@seznam.cz http://www.klimes.us